

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

**«ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ
ТА РЕСПІРАТОРНИХ ПОРУШЕНЬ»**

підготовки _____ магістра _____
спеціальності _____ І7 Терапія та реабілітація _____
спеціалізації _____ І7.01 Фізична терапія _____
освітньо-професійної програми _____ Фізична терапія _____

Силабус освітнього компонента «ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ТА РЕСПІРАТОРНИХ ПОРУШЕНЬ» підготовки магістра, галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення, спеціальності І7 Терапія та реабілітація, спеціалізації – І7.01 Фізична терапія, за освітньо-професійною програмою Фізична терапія.

Розробники:

Лавринюк В. Є., доцент кафедри внутрішньої та сімейної медицини, к. мед. н., доцент.

Богдановська Н.В., професор кафедри фізичної терапії та ерготерапії, д. біол. н., професор

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: (Сітовський А.М.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної терапії та ерготерапії

протокол № 1 від 30 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри:

(Андрійчук О. Я.)

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення, I7 Терапія та реабілітація, I7.01 Фізична терапія, Фізична терапія, Магістр	Нормативний
		Рік навчання 1
Кількість годин/кредитів 150/5		Семестр 1-ий
		Лекції 16 год.
ІНДЗ: немає		Практичні (семінарські) Лабораторні 34 год. Індивідуальні
		Самостійна робота 90 год.
		Консультації 10 год.
		Форма контролю: екзамен
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладачів

ППП Лавринюк Володимир Євгенович

Науковий ступінь кандидат медичних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри внутрішньої і сімейної медицини

Контактна інформація(0509071115, lavrinjuk.vladimir@vnu.edu.ua).

Дні занять <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi>

ППП Гень Іван Володимирович

Посада асистент кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Контактна інформація(0979723489, hen.ivan@vnu.edu.ua)

Дні занять <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація. Освітній компонент «Фізична терапія серцево-судинних та респіраторних порушень» спрямований на формування визначених освітньо-професійною програмою загальних та фахових компетентностей, зокрема отримання теоретичних знань та напрацювання практичних навичок в кардіореабілітації. Обсяг освітнього компонента – 5

кредитів ЄКТС. Оволодіння спеціальними знаннями, методичними прийомами та практичними навиками сформуєть комплексний підхід для складання індивідуальної програми реабілітації при серцево-судинних та респіраторних порушеннях. Освітній компонент розкриває сутність задач з комплексного підходу фізичної терапії, що включає спеціальні вправи, які допомагають зміцнити серцевий м'яз, покращити кровообіг, нормалізувати тиск та функцію дихання. Фізична терапія базується на поетапному збільшенні навантаження, від палатного режиму до вільного, з використанням аеробних вправ, а також вправ на дихання. При різних захворюваннях системи кровообігу і розвитку серцево-судинної недостатності до патологічного процесу залучаються різні механізми, що регулюють кровообіг. Тому дані захворювання характеризуються розвитком функціональних відхилень не тільки з боку центрального апарату кровообігу, але й різних систем, що функціонують із ним у тісній взаємодії. Вивчення освітнього компонента передбачає, що при серцево-судинних та респіраторних порушеннях необхідно враховувати, що в основі розвитку функціонального пристосування пацієнтів до фізичних навантажень лежить процес дозованого тренування. Під впливом тренування досягають високої злагодженості функції кровообігу, обміну речовин і дихання. При цьому провідною ланкою, що координує діяльність усіх основних систем організму, є нервова система з її вищим відділом — корою головного мозку.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів поточного контролю та екзамену. Базовий рівень підготовки фізичного терапевта досягається успішним завершенням відповідної освітньої програми другого (магістерського) рівня, метою якої є формування фізичного терапевта як компетентного та самостійного практика.

2. Постреквізити: Клінічна практика з фізичної терапії при серцево-судинних та респіраторних порушеннях; Підготовка до ЄДКІ.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою вивчення освітнього компонента «Фізична терапія серцево-судинних та респіраторних порушень» є процес формування у здобувачів знань по кардіореабілітації, закладання основ розуміння етіології, патогенезу, клінічних проявів і можливих напрямів корекції захворювань серцево-судинної та респіраторної систем, набуття майбутніми спеціалістами – фізичними терапевтами практичних навичок та умінь, які дозволять організувати та провести реабілітаційні заходи та скласти індивідуальну програму реабілітації при кардіологічних та респіраторних порушеннях.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента «Фізична терапія серцево-судинних та респіраторних порушень» є:

- поглибити та закріпити теоретичні знання здобувачів освіти у питаннях дисфункції кардіо-респіраторної системи;
- поглибити та закріпити наукові уявлення про етіологію, патогенез, клінічні прояви захворювань кардіо-респіраторної системи;
- поглибити та закріпити наукові уявлення з основ діагностики кардіологічних та респіраторних захворювань;
- вказати на можливості фізичної терапії кардіофізіологій;
- навчити організувати систему реабілітаційних заходів при кардіо-респіраторних порушеннях;
- вміти критично оцінювати медичну інформацію з позицій доказової медицини.

4. Компетентності. Результати навчання. Soft skills.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні: володіти такими **компетентностями**:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати автономно та у мультидисциплінарному контексті складні спеціалізовані задачі та проблеми, пов'язані з порушенням рухових та поєднаних з ними

функцій, які забезпечують активність та участь особи; провадити практичну, адміністративну, наукову, інноваційну та освітню діяльність у фізичній терапії.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 01. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 03. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 04. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 05. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

ЗК 07. Здатність працювати автономно.

Спеціальні компетентності (СК):

СК 01. Здатність професійно мислити, диференціювати проблеми фізичної, когнітивної, психоемоційної сфер, визначати обмеження рухових та поєднаних з ними функцій, активності та участі пацієнта за біопсихосоціальною моделлю, обмеження життєдіяльності.

СК 02. Здатність розуміти клінічний діагноз пацієнта/клієнта, перебіг захворювання і тактику лікування.

СК 03. Здатність безпечно та ефективно обстежувати та оцінювати осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп з обмеженнями повсякденного функціонування, із складною прогресуючою та мультисистемною патологією, визначати фізичний розвиток та фізичний стан для прийняття науково-обґрунтованих клінічних рішень.

СК 04. Здатність враховувати потреби пацієнта/клієнта, прогнозувати результати фізичної терапії, встановлювати пацієнтоорієнтовані довгострокові та короткострокові цілі, формулювати завдання, розробляти, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, або компоненти індивідуального реабілітаційного плану, які стосуються фізичної терапії.

СК 05. Здатність безпечно та ефективно проводити втручання на основі принципів доказово-інформованої практики, застосовувати науково обґрунтовані засоби та методи, забезпечувати їх відповідність цілям фізичної терапії, функціональним можливостям та динаміці стану пацієнта/клієнта.

Результати навчання (РН):

РН 01. Застосовувати біопсихосоціальну модель обмежень життєдіяльності у професійній діяльності, аналізувати медичні, соціальні та особистісні проблеми пацієнта/клієнта.

РН 02. Дотримуватись юридичних та етичних вимог, провадити діяльність інформованої згоди пацієнта/клієнта.

РН 03. Уміти вибрати й аналізувати інформацію про стан пацієнта.

РН 04. Оцінювати, обговорювати та застосовувати результати наукових досліджень у клінічній, науковій, освітній та адміністративній діяльності.

РН 05. Проводити опитування (суб'єктивне обстеження) пацієнта/клієнта для визначення потреб, порушень функцій, активності та участі.

РН 06. Визначати рівень психомоторного та фізичного розвитку людини, її фізичний стан, виконувати об'єктивне обстеження пацієнтів/клієнтів різних нозологічних груп, зокрема при складній, прогресуючій і мультисистемній патології, використовуючи відповідний валідний інформативний інструментарій.

РН 07. Демонструвати здатність до пацієнтоцентрованої практичної діяльності за узгодженням із пацієнтом/клієнтом, його родиною/опікунами, членами мультидисциплінарної команди.

РН 08. Ефективно комунікувати з пацієнтом/клієнтом, встановлювати прямий та зворотній зв'язок для створення та підтримки терапевтичного альянсу.

РН 09. Прогнозувати результати фізичної терапії пацієнтів/клієнтів різних вікових та нозологічних груп, при складній прогресуючій та мультисистемній патології.

РН 10. Визначати наявні ресурси фізичної терапії, встановлювати мету, цілі та завдання

втручання.

PH 11. Створювати програму фізичної терапії пацієнтів/клієнтів різного віку, зокрема зі складними патологічними процесами та порушеннями окремо, або як частину індивідуального реабілітаційного плану.

Soft skills:

- здатність логічно і критично мислити;
- креативність, оригінальність та ініціативність;
- уміння працювати в команді та взаємодіяти;
- навички ефективної комунікації;
- навички емпатії в комунікативних ситуаціях;
- логічна аргументація;
- розв’язання проблем та формування ідей;
- здатність керувати своїм часом, розуміння важливості речення (вчасного та якісного виконання поставлених завдань).

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Форма контролю \ бали
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Лаб.	Сам.	Конс.	
1	2	3	4	5	6	
Змістовий модуль 1. Фізична терапія в кардіології						
Тема 1. Фізична терапія при ішемічній хворобі серця	21	4	2	12	1	ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
Тема 2. Фізична терапія при інфаркті міокарду	21	2	2	12	1	ДС, ТР РМГ, ІРС /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
Тема 3. Фізична терапія при серцевій недостатності	21	2	2	12	1	ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
Тема 4. Фізична терапія при артеріальній гіпертензії	19	2	2	12	1	ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
			2			ДС, ТР
Тема 5. Фізична терапія при вроджених і набутих вадах серця	19	2	2	12	1	ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
Разом за змістовим модулем 1	101	12	24	60	5	5
Змістовий модуль 2. Фізична терапія при респіраторних захворюваннях						
Тема 6. Фізична терапія при дихальній	9		2	6	1	ДС, ТР РМГ, ІРС /5

недостатності						
Тема 7. Фізична терапія при хронічному обструктивному захворюванні легень	11	2	2	6	1	ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
Тема 8. Фізична терапія при бронхіальній астмі	9		2	6	1	ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
Тема 9. Фізична терапія при пневмонії	11	2	2	6	1	ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
Тема 10. Фізична терапія при легеневої гіпертензії	9		2	6	1	ДС, ТР РМГ, ІРЗ /5
Разом за змістовим модулем 2	49	4	10	30	5	5
Модульна контрольна робота						5
Разом поточний контроль						120
Екзамен						80
Всього годин \ балів	150	16	34	90	10	200

***Форма контролю:** ДС – дискусія, ДБ – дебати, ТР – тренінг, ІРС – індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувача передбачає підготовку до практичних занять, теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не увійшли до практичного курсу, або ж були розглянуті коротко (перелік поданий нижче). Завдання для самостійного опрацювання входять в структуру лабораторних занять та оцінюються в процесі поточного контролю на лабораторних заняттях та на підсумкових контрольних роботах під час вивчення відповідних тем.

Особливості програм фізичної терапії при інших кардіологічних захворюваннях. Міокардит. Метаболічні кардіоміопатії. Гіпертрофічна кардіоміопатія. «Опероване серце». Фібриляція передсердь. Брадіаритмії та блокади серця. Патологія аорти. Динамічний тест ходьби. Проби з дозованим фізичним навантаженням. Дієтичні рекомендації. Фізіотерапевтичні заходи. Особливості санаторно-курортної реабілітації. Психологічні аспекти реабілітації.

Особливості програм фізичної терапії при інших пульмонологічних захворюваннях. Туберкульоз. Плеврит. Бронхоектатична хвороба. Дифузні захворювання легень. Легеневе серце. Динамічний тест ходьби. Проби з дозованим фізичним навантаженням. Дієтичні рекомендації. Фізіотерапевтичні заходи. Особливості санаторно-курортної реабілітації. Психологічні аспекти реабілітації.

Особливості програм фізичної терапії в ангиології. Периферичний атеросклероз. Варикозна хвороба. Динамічний тест ходьби. Проби з дозованим фізичним навантаженням. Дієтичні рекомендації. Фізіотерапевтичні заходи. Особливості санаторно-курортної реабілітації. Психологічні аспекти реабілітації.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Всі учасники освітнього процесу повинні дотримуватись вимог чинного законодавства

України, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку ВНУ імені Лесі Українки, загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, порядності та толерантності.

Вивчення освітнього компонента передбачає постійну роботу здобувачів освіти на кожному занятті. Середовище під час проведення занять є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії. Здобувачі освіти не повинні спізнюватися на заняття, дотримуватися правил техніки безпеки, мати засоби індивідуального захисту та спецодяг.

До початку курсу необхідно встановити на мобільні пристрої або ноутбуки застосунки Microsoft Office 365 (Teams, Forms, One Note), зареєструватись на [платформі](#) дистанційного навчання ВНУ імені Лесі Українки для проходження тестування та роботу з доступними матеріалами курсу. Вхід для активації облікового запису відбувається через корпоративну пошту з доменом – @vnu.edu.ua.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти спеціальностей «Медицина», «Фармація», «Стоматологія», «Терапія та реабілітація» Волинського національного університету імені Лесі Українки.

В освітньому процесі застосовується дві шкали оцінювання: багатобальна (200-бальна) шкала та 4- бальна шкала. Результати конвертуються із однієї шкали в іншу.

Оцінювання поточної успішності здійснюється на кожному занятті за 4- бальною шкалою (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»).

– 5 («відмінно») – здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових джерел, логічно мислить і формує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– 4 («добре») – здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з джерел, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;

– 3 («задовільно») – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в рекомендованих джерелах, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, припускається помилок при виконанні практичних навичок;

– 2 («незадовільно») – здобувач не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в джерелах, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Також здобувачі вищої освіти мають право на зарахування певної кількості балів, відповідно до [Положення](#) про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

У разі переходу на дистанційну форму навчання викладання освітнього компоненту відбувається відповідно до [Положення](#) про дистанційне навчання та додаткових розпоряджень ректорату.

Оцінювання здійснюється згідно [Положення](#) про електронний журнал.

Політика щодо академічної доброчесності. Політика академічної доброчесності регламентується чинними законодавчими актами України та внутрішніми документами університету: [Кодексом](#) академічної доброчесності ВНУ ім. Лесі Українки та [Положенням](#) про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в науковій та навчальній діяльності

здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки, які встановлюють загальні засади, цінності, принципи, настанови та правила етичної поведінки осіб, які навчаються в Університеті, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, а також забезпечують дотримання принципу нетерпимості до порушень академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: відвідування занять є обов'язковим компонентом процесу здобування освіти. У разі пропуску заняття здобувач освіти зобов'язаний його відпрацювати у повному обсязі за графіком відпрацювання згідно з [Положенням](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти спеціальностей «Медицина», «Фармація», «Стоматологія», «Терапія та реабілітація» Волинського національного університету імені Лесі Українки.

У разі порушення дедлайнів виконання завдань, без поважних причин, робота може оцінюватися на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності).

V. Підсумковий контроль

Організація та порядок проведення підсумкового контролю відбувається у відповідності до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти спеціальностей «Медицина», «Фармація», «Стоматологія», «Терапія та реабілітація» Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Терміни проведення підсумкового контролю, а також терміни ліквідації академічної заборгованості визначаються розкладом екзаменаційної сесії.

У відомості, індивідуальному навчальному плані (заліковій книжці) здобувача освіти записується підсумкова кількість балів підсумкового контролю.

Повторне складання підсумкового контролю допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Питання для підготовки до підсумкового контролю (екзамену):

1. Застосування теоретичних знань про епідеміологію нозологічних форм захворювань серцево-судинної системи.
2. Знання основних механізмів розвитку кардіологічної патології.
3. Аналіз клінічних форм та ознак основних захворювань серцево-судинної систем завдяки: етіології та патогенезу захворювань серцево-судинної системи, клінічних форм та ознак захворювань, сучасних підходів до профілактики та лікування кардіологічних нозологій.
4. Уміти визначати клінічний діагноз пацієнта.
5. Уміти охарактеризувати поняття про основні захворювання серцево-судинної системи.
6. Уміти розкривати етіопатогенетичні механізми основних кардіологічних захворювань.
7. Уміти класифікувати основні захворювання серцево-судинної системи. Уміти оцінювати стан пацієнта.
8. Динамічний тест ходьби.
9. Уміти надавати рекомендації з первинної та вторинної профілактики захворювань.
10. Уміти складати програми реабілітації кардіологічних пацієнтів.
11. Застосування теоретичних знань про епідеміологію нозологічних форм захворювань респіраторної системи.
12. Знання основних механізмів розвитку респіраторної патології.
13. Аналіз клінічних форм та ознак основних захворювань респіраторної системи завдяки: етіології та патогенезу захворювань респіраторної системи, клінічних форм та ознак захворювань, сучасних підходів до профілактики та лікування респіраторних

нозологій.

14. Уміти визначати клінічний діагноз пацієнта.
15. Уміти охарактеризувати поняття про основні захворювання респіраторної системи.
16. Уміти розкривати етіопатогенетичні механізми основних респіраторних захворювань.
17. Уміти класифікувати основні захворювання респіраторної системи.
18. Уміти оцінювати стан пацієнта.
19. Проби з дозованим фізичним навантаженням.
20. Уміти надавати рекомендації з первинної та вторинної профілактики захворювань.
21. Уміти складати програми реабілітації пацієнтів із респіраторними патологіями.

VI. Шкала оцінювання

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
170–200	Відмінно	A	відмінне виконання
150–169	Дуже добре	B	вище середнього рівня
140–149	Добре	C	загалом хороша робота
130–139	Задовільно	D	непогано
120–129	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
0–119	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Абрамова С.Ф. Фізична реабілітація в кардіології: навч. посібник (курс лекцій). Суми: СумДПУ. 2022. 140 с.
2. Бакалюк Т.Г., Макаруч Н.Р., Стельмах Г.О. Клінічний практикум з фізичної терапії в кардіології та пульмонології для асистента фізичного терапевта. Т.: ТНМУ «Укрмедкнига», 2024. 300 с.
3. Григус І.М. Фізична терапія в пульмонології : навч. посіб. Одеса : Олд+, 2023. 240 с.
4. Лавринюк В.Є. Фізична терапія при порушенні діяльності серцево-судинної та дихальної систем: навчально-методичний посібник. Луцьк, 2024. 214 с.
5. Лавринюк В.Є. Фізична терапія та ерготерапія при дисфункціях кардіореспіраторної системи. Частина I. Серцево-судинні захворювання: методичні рекомендації для проведення лабораторних робіт. Луцьк, 2023. 62 с.
6. Лавринюк В.Є. Фізична терапія та ерготерапія при дисфункціях кардіореспіраторної системи. Частина II. Пульмонологічні захворювання: методичні рекомендації для проведення лабораторних робіт. Луцьк, 2023. 50 с.

Додаткова:

1. Бакалюк Т. [та ін.]. Практичні навички фізичного терапевта: дидактичні матеріали. К., 2022. 164 с.
2. Богдановська Н.В., Кальонова І.В. Фізична реабілітація засобами фізіотерапії. Суми: Вид-во «Університетська книга», 2024. 328 с.
3. Вакуленко Л. О. [та ін.]. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії: підручник; за ред.: Л. О. Вакуленко, В. В. Клапчука. Тернопіль : ТНМУ, 2024. 372 с.
4. Грейда Н.Б., Лавринюк В.Є., Кирилюк В.В. Засоби фізичної терапії при остеохондрозі шийного відділу хребта з кардіальним синдромом. *Physical culture and sport: scientific*

- perspective*. Вип. 2. 2024. с. 15-19.
5. Грейда Н.Б., Андрійчук О.Я., Лавринюк В.Є. Фізична терапія дітей при гострій пневмонії. *Вісник Прикарпатського університету*. Вип. 31. 2019. С. 36-40.
 6. Григус І.М., Нагорна О.Б. Основи фізичної терапії: навч. посіб. Одеса : Олд+, 2022. 150 с.
 7. Григус І.М., Нагорна О.Б. Реабілітаційне обстеження в практиці фізичного терапевта: навч. посіб. Одеса : Олд+, 2024. 176 с.
 8. Григус І.М., Брега Л.Б. Фізична терапія в кардіології: навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2018. 268 с.
 9. Лавринюк В.Є. Клінічний реабілітаційний менеджмент при порушенні діяльності серцево-судинної та дихальної систем: конспект лекцій. Луцьк, 2022. 57 с.
 10. Лавринюк В.Є. Обстеження, методи оцінки та контролю при порушенні діяльності серцево-судинної та дихальної систем: методичні рекомендації для проведення лабораторних робіт. Луцьк, 2022. 46 с.
 11. Лавринюк В.Є. Серцева недостатність: класифікація, діагностика, лікування та основи фізичної терапії: методичні рекомендації. Луцьк, 2024. 59 с.
 12. Лавринюк В.Є., Грейда Н.Б., Лавринюк В.В., Гень І.В. Фізична активність при вадах серця, що супроводжуються обмеженням притоку до лівого шлуночка. *Молодий вчений*. 2025. № 5 (136). С. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2025-5-136-10>
 13. Лавринюк В.Є., Пикалюк В.С., Грейда Н.Б., Лавринюк В.В. Патологія аорти та фізична активність. *Молодий вчений*. 2022. №1 (101). С.51-57. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-21>
 14. Майструк М. І. Фізична реабілітація хворих на хронічне обструктивне захворювання легень : монографія. Рівне, 2018. 340 с.
 15. Макаруч Н. Р., Бакалюк Т. Г., Стельмах, Г. О., Дух, Р. М. Оцінка якості життя пацієнтів з ішемічною хворобою серця під впливом телекардіореабілітації. *Здобутки клінічної і експериментальної медицини*. 2024. (1). С.131-138.
 16. Методи обстеження в фізичній терапії, ерготерапії: навчальний посібник; уклад.: Цанько І. І., Антонова-Рафі Ю. В., Куріло С. М., Данько Д. І. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2023.162с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/55675>.
 17. Рекомендації Української асоціації кардіологів з профілактики та лікування хронічної серцевої недостатності (2023р).
 18. Фізична терапія при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем. Клінічна практика: організація, проходження та захист звіту: навч. посібник; уклад.: Худецький І. Ю., Антонова-Рафі Ю. В., Мельник Г. В. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 136с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/55491>.
 19. Швед М.І., Левицька Л.В. Сучасні технології та методи кардіореабілітації. Київ, 2018. 144с.
 20. Швесткова О., Сладкова П. та кол. Фізична терапія: підручник. Київ: Чеський центр у Києві, 2019. 272 с.
 21. Cosentino F. [et al.]. ESC Guidelines on diabetes, pre-diabetes, and cardiovascular diseases developed in collaboration with the EASD. *Eur Heart J*. 2020. 4. P.255-323.
 22. Global strategy for the diagnosis, management, and prevention of COPD. 2023.
 23. Group. ESC/ESH Guidelines for the management of arterial hypertension. *Eur Heart J*. 2018. 39. P.3021-3104.
 24. Knuuti J. [etc.]. ESC Scientific Document Group. ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes. *Eur Heart J*. 2020. 41. P.407-477.
 25. Lavryniuk V. Ye. [et al.]. Physical activity in the primary prevention of cardiology diseases and certain cardiovascular risk factors from the position of evidence-based medicine. *Rehabilitation & Recreation*. Рівне: Видавничий дім «Гельветика», 2023. С.92-101.
 26. Mach F. [et al.]. ESC Scientific Document Group. 2019 ESC/EAS Guidelines for the

- management of dyslipidaemias: lipid modification to reduce cardiovascular risk. *Eur Heart J.* 2020. 41. P.111-188.
27. McDonagh T.A. [et al.]. ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure. *Eur Heart J.* 2021. 42. P.3599–3726. №17. C.92-101. DOI <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2023.17.10>
 28. Pelliccia A. [et al.]. ESC Guidelines on sports cardiology and exercise in patients with cardiovascular disease. *European Heart Journal.* 2020. 10. P.180.
 29. Visseren F.L.J. [et al.]. ESC National Cardiac Societies; ESC Scientific Document Group. 2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. *Eur Heart J.* 2021. 7. 42(34). P.3227-3337. doi: 10.1093/eurheartj/ehab484
 30. Williams B. [et al.]. ESC Scientific Document Group. 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes. *Eur Heart J.* 2020. 41. P.407-477.

Интернет-ресурси:

1. <http://www.booksmed.com>
2. <http://www.cochrane.org/>
3. <http://ukrcardio.org/>
4. <http://www.consilium-medicum.com.ua/cm/>
5. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/advanced>
6. <http://www.strazhesko.org.ua/advice>
7. <http://www.who.ch>
8. <http://www.nlm.nih.gov>
9. <http://healthgate.com>
10. <http://www.kfinder.com>
11. <http://php.silverplatter.com>
12. <http://www.accesspub.com>
13. <http://BioMedNet.com>
14. <http://www.healthweb.org>
15. <http://www.pslgroup.com>
16. <http://www.healthgate.com>
17. <http://www.mdconsult.com>
18. <http://www.rmj.net>
19. <http://www.riada.kiev.ua/>
20. <http://imedic.kiev.ua/lechebnyj-massazh>